

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פרשת תולדות | תשפ"ו | גיליון 70

מדוע אני חייב לזקוף את
כל ההצלחות שלי
להורים?

מצוות כיבוד הורים
(4)

עמוד 34

כיצד לימוד כתבי האר"י
ולימוד אדמו"ר הזקן
תורמים אחד לשני?

אופן ציור סדר
ההשתלשלות לפי
אדמו"ר הזקן

עמוד 23

עבודת אהבת ה', יראת
ה', התבוננות בגדולת ה'
- מה זה אומר לאנשים
פשוטים כמוני?

יסודות בעבודת ה' על
פי משנת חב"ד

עמוד 7

לקראת ט' וי"ט כסליו
הציבור הקדוש מוזמן ל
התוועדות חסידיית
בבני ברק

מפי הרב יצחק שפירא שליט"א
ראש ישיבת 'עזר יוסף חי'

ליל שישי אור לח' כסליו | החל מהשעה 22:00
בעזרת הנשים שע"י בית הכנסת אלכסנדר
רחוב חזון איש 8

לפרטים 0537246111

הקדמת המערכת

שבת שלום לקוראי מעמקים היקרים! לפניכם עלון חדש מלא בתוכן חסידי - מאמרי 'השכלה' ו'עבודה', והתבוננויות מרתקות.

המאמר הראשון הוא על החרדה של יצחק ועל חשיבות החרדה בעבודת ה'.

המאמר השני הוא שיעור יסודי, פשוט ועממי שניתן בשנה שעברה לבעלי בתים מגרעין פתח תקוה

המאמר השלישי הוא קטע יסודי ללומדי הקבלה והחסידות, שנאמר כהקדמה לשיעור השני בפתח אליהו.

המאמר הרביעי הוא השיעור השני במאמר פתח אליהו (את חלקו האחרון של השיעור בע"ה נפרסם בהמשך, אחרי תוספת עריכה).

ולבסוף, כרגיל, מדור כיבוד הורים, ושו"ת בעבודת ה'.

שבת שלום ומבורך, המערכת.

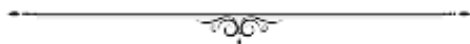
לשאלות, הערות, ולקבלת העלון

shiurimshapira@gmail.com

או בטלפון 0537246111 - יוסף חיים

אנו מזכירים שקיים פורום דיונים בנושאי השיעורים, להצטרפות לפורום יש לשלוח בקשה למייל המופיע למעלה

לשמיעת השיעורים בקול הלשון 0733718149

ממה פוחד יצחק אבינו?

'פחד יצחק' גורם ליצחק אבינו להחשיב מאוד את הברכות שלו. איך תוכל לייקר את הברכות (והמעשים בכלל) שלך?

כאשר התברר ליצחק שהוא ברך מישהו אחר, ולא את עשו - הוא חרד "חרדה גדולה עד מאוד". לכאורה זה לא מובן: אם יצחק נתן את הברכות בטעות, ולא התכוון לברך את יעקב - אין זה כלל ברכה, והוא יכול לברך עכשיו את עשיו. למה יצחק חרד חרדה גדולה כל כך?

מידת היראה

המידה הפנימית של יצחק אבינו היא מידת היראה. מידת היראה מביאה את יצחק אבינו שלא לעשות שום דבר בלי לחשוב שזה בדיוק מה שצריך לעשות, כי הוא ירא מלעשות דברים לא נכונים.

יותר בעומק, יצחק אבינו לא רוצה לעשות שום דבר בלי להרגיש שה' רוצה את זה מאוד. הוא רוצה לחוש שה' רוצה אותו ורוצה את מעשיו, והוא ירא מלעשות משהו שה' לא רוצה בו.

בלשון הקודש, המילה חרדה משמעותה גם חרדה ממשהו וגם חרדה למשהו. אלישע הנביא אומר על האשה השונמית "הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזו", כיוון שהיא דאגה לו לחדר שבו יש מיטה ושולחן, כסא ומנורה. כלומר חרדה למישהו היא דאגה ורצון חזק להיטיב לו ולעזור לו. יצחק מאוד חרד לחוש את החרדה שה' חרד ודואג לו, ולכן הוא לא עושה שום דבר בלי לחוש שזה מה שה' רוצה.¹

¹ וכמו שנתבאר באריכות בשיעורים על הטיפול בחרדות.

יצחק אבינו מייקר מאוד את הברכות

לכן יצחק מחשיב ומייקר מאוד את הברכות שלו, ואומר לעשיו שהוא רוצה לברך אותו "לפני ה'". יצחק חרד מאוד לחוש שכאשר הוא מברך בעצם ה' מברך ולא הוא, ולכן הוא אומר "ואברך לפני ה' לפני מותי". במילים "לפני מותי" יצחק רומז שלא הוא המברך, ובמילים "לפני ה'" יצחק מתכוון לומר שבעצם הברכה מגיעה מה'. כיוון שהברכה מגיעה מה', זוהי ברכה חשובה ויקרה מאוד בעיני יצחק אבינו.

כיוון שיצחק כל כך חרד על הברכות שלו, וכל כך מחשיב ומייקר אותן, גם הסובבים אותו מייקרים את הברכות שלו מאוד. רבקה מאוד רוצה שיעקב יקבל את הברכות, ועשיו צועק "צעקה גדולה ומרה עד מאוד" כאשר הוא לא מקבל את הברכות, ורוצה להרוג את אחיו כיוון שהוא לקח לו את הברכה. יצחק אבינו כל כך מרגיש שה' רוצה את הברכות שלו ונוכח בהן, וזה גורם שכל סביבתו יבינו זאת ויחשיבו את הברכות שלו.

גם ברוך יהיה

זו הסיבה שכאשר יצחק שמע שלא עשיו קיבל את הברכות אלא מישהו אחר – הוא חרד "חרדה גדולה עד מאוד". יצחק הרגיש שכאשר הוא מברך ה' רוצה את הברכות הללו, וה' רוצה אותן, ולכן לא יכול להיות שקיבל אותן מי שלא היה צריך לקבל. החרדה הזו מביאה את יצחק לומר שמי שקיבל את הברכות אכן היה ראוי לקבל אותן, ואכן "ברוך יהיה"².

יותר מזה, יצחק זיהה שאצל יעקב קיימת חרדה לקבל את הברכות, ואצל עשיו לא. יעקב החשיב מאוד את דבריו של אביו, ודאג שמא הוא יביא על עצמו קללה ולא ברכה. הוא נכנס לאביו מתוך מתח. כיוון שיצחק גם הוא היה חרד מאוד על הברכות שלו, הוא הרגיש שהברכות שלו מגיעות למקום טוב ונכון, למישהו שחרד לקבל אותן. לעומת זאת עשו הגיע לקבל את הברכות כדבר מובן מאליה, ולכן יצחק זיהה שאכן לעשו לא מגיעות הברכות, אלא ליעקב (לכן כאשר עשו נשא את קולו ובכה, ויצחק ראה שהברכות כן חשובות לו – הוא ברך אותו ברכה אחרת, אף על פי שבתחילה היה נראה שהוא לא יברך אותו כלל).

² וראה רמב"ן על המקום "כי מאז שברך אותו ידע ברוח הקדש שחלה ברכתו עליו".

להמיר את הכעס בברכה

חכמינו אומרים על הפסוק "ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאוד" שיצחק אבינו ראה שכאשר עשיו נכנס נכנסה גיהנום עמו. על פי דברינו ניתן לומר שיצחק ראה שעומדות לפניו שתי אפשרויות: האפשרות הראשונה היא לכעוס על יעקב על כך שהוא גנב את הברכות, או לקלל אותו וכדומה (וראה רמב"ן על הפסוק). אם יצחק היה נוהג על פי האפשרות הזו, הוא היה לוקח את כל החרדה שיש לו על הברכות, את כל העוצמה שהיתה בברכות, ומכניס אותה לתוך כעס על יעקב. אלא שאז הברכות היו נעלמות, ובמקומם היה נשאר רק כעס. הכעס הזה הוא הגיהנום שיצחק ראה, וכמו שאומרים חכמינו "כל הכועס כל מיני גיהנום שולטים בו".

אבל כיוון שיצחק חרד מאוד על הברכות, והרגיש שה' רוצה בהן, ולא רוצה שהן ילכו לאיבוד, זה עצמו גרם לו להבין שהברכות שייכות באמת ליעקב. החרדה על הברכות גרמה ליצחק אבינו להמיר את הכעס בברכה, ולומר על יעקב "גם ברוך יהיה".

יְסוּדוֹת בַּעֲבוּדַת ה' עַפ"י מִשְׁנַת חֲב"ד³

מבוא: "להתבונן בגדולת ה'" - הפער בין ההבנה הנפוצה לכוונת האדמו"ר הזקן

יש מושג שהוא נשמע מושג מפוצץ, והוא בעצם אבן היסוד בעבודת ה' במשנת חב"ד. מושג שמופיע הרבה מאוד בספר התניא, והוא לא כל כך 'ידידותי' למשתמש' (במילים של היום), המושג הוא – "להתבונן בגדולת ה'".

אדמו"ר הזקן בתניא חוזר על המשפט הזה הרבה פעמים. הוא אומר שהאדם צריך להתבונן בגדולת ה'. בדרך כלל, כשקוראים את המשפט הזה – "להתבונן בגדולת ה'" – מתכוונים שצריך לחשוב כמה ה' גדול.

אבל כשאנחנו מנסים לחבר את זה למה שהאדמו"ר הזקן חושב שזה יוליד באדם, זה לא כל כך מתחבר. הוא כותב שכשאדם מתבונן בגדולת הש' זה מיד יגרום לו לאהבת ה' מאוד גדולה או ליראת ה' מאוד גדולה. הקשר לא כ"כ ברור, לא רק שזה לא גורם ליראה ואהבה, אנחנו גם לא כל כך מבינים מדוע זה אמור להוליד אהבת ה' או יראת ה'.

אם הרצון הוא להוליד באדם אהבת ה' ויראת ה' אפשר להגיד לי להתבונן בהרבה דברים אחרים שהם דווקא יותר נחמדים. למשל להתבונן בכך שהוא מאוד רחמן, זה יותר ברור איך זה גורם לי לאהוב אותו. למה אני צריך להגיד "להתבונן בגדולת ה'?"

לפני שנבין את זה, אני רוצה שנשים לב לעוד משהו מאוד חשוב, בדרך כלל כשבאים לדבר על עבודת ה', אומרים לאדם "אם אתה רוצה להתקדם בעבודת ה', אתה צריך לעורר איזה מידה אצלך, לקחת איזה משהו בתוך האישיות שלך ולפתח אותו כדי להתרומם ולעלות מאיפה שהיית קודם", זה נקרא להתקדם בעבודת השם. פה האדמו"ר הזקן לא אומר לך ככה, הוא אומר לך משהו אחר. הוא אומר לך: תתבונן באיזה משהו, אל תעורר מידה ספציפית בתוכך, אל תנסה להרים את עצמך, אלא תחשוב על משהו, תחשוב על גדולת ה'.

³ שיעור שניתן עבור בעלי בתים מגרעין פתח תקוה.

בקיצור - יש עכשיו שני דברים קצת מפתיעים במה שאדמו"ר הזקן אומר:

א. הוא אומר לי על מה לחשוב, על גדולת ה', ואני לא כל כך מבין מה זה אומר.

ב. עצם זה שבמקום להגיד לי להתאמץ, להתעלות, להתרומם, הוא אומר לי "תחשוב!". צריך להבין למה המחשבה היא הנקודה העיקרית?

דרך ארוכה שהיא קצרה ודרך קצרה שהיא ארוכה

בתחילת ספר התניא (בשער הספר) יש לאדמו"ר הזקן ביטוי, שכל ספר התניא כתוב בשביל שהאדם יעבוד ב"דרך ארוכה שהיא קצרה", ולא בדרך "קצרה שהיא ארוכה". עיקר העבודה שאני רוצה שתשים לך בראש, זה עבודה שהיא "ארוכה שהיא קצרה".

מה הכוונה? "דרך ארוכה שהיא קצרה", משמעותה עבודת ה' באמצעות המחשבה ולא באמצעות המידות.

לעומת זאת, "דרך קצרה שהיא ארוכה" היא ניסיון לעורר מידות ורגשות באופן ישיר, כגון אם אני לוקח את עצמי ומנסה להתרגש משבת קודש או מימי אלול תשרי, אני מנסה להתרגש מזה, לזה הוא קורא דרך קצרה שהיא ארוכה.

אם אתה רוצה ישר לגעת ברגש, בהתעלות שאתה רוצה להגיע אליה - בדרך כלל אתה תתקע בכל מיני קשיים.

אנחנו פחות נתמקד בקשיים, נתמקד בעיקר במה שהוא כן מציע - "דרך ארוכה שהיא קצרה". הוא אומר יש לך פשוט בעיה בחשיבה שלך, אם היית חושב נכון, המידות שלך היו מיד מתעוררות. אם אתה רוצה באמת להתעלות ושהמידות שלך יתעוררו, אתה צריך לשים את עיקר המאמץ שלך בשכל, בלחשוב, וזה לחשוב על גדולת ה'.

התמקדות בנוכחות של ה'

צריך להסביר מהי המחשבה על גדולת ה'? ומה היא אמורה לפעול בתוכי?

בדרך כלל כאשר אני בא לדבר על עבודת ה', אני נתון בשאלה "איך אני משנה את עצמי". יש את המציאות שלי, ואני רוצה להגיע למציאות אחרת, יש לי איזה ציור מסוים לאיפה אני רוצה להגיע, ואז אני מנסה להרים את עצמי, לתלוש את עצמי מפה ולהעביר את עצמי לשם.

בעצם, בראש שלי אני בעיקר עסוק באישיות שלי, אני מנסה להעביר את עצמי מפה לשם.

אומר לך האדמו"ר הזקן, זה לא מה שאתה צריך לעשות, בעבודת ה'. קודם כל, הדבר הכי חשוב, זה לשים לב על זה שיש נוכחות אלוקית, שיש הקב"ה ויש אותך.

בעבודת ה' צריך לשים לב שיש את הקב"ה, והוא מסתכל עליך, בזה תהיה מרוכז. לא בעצמך, איך אתה מזיז את עצמך, אלא תהיה מרוכז בזה שה' מסתכל עליך, זה העיקר.⁴

עמידה כעבד מול רבו⁵

זה באופן בסיסי מה שנקרא עבודת ה'. כלומר, כשאני רוצה לעבוד את ה', בסופו של דבר אני בא ואומר, ה' מסתכל עלי, הוא תובע ממני משהו, הוא רוצה ממני משהו, ואני בעצם שם את עצמי מתחת לעיניים שלו. מתחת לתביעה שהוא תובע ממני.

צריך לעמוד מול ה' כמו שעבד עומד מול האדון שלו, לבוא ולומר – "אני עבד". העבד יכול למרוד באדון שלו, הוא יכול להיות כנוע לרבו. העבד יכול להשלים עם מערכת היחסים הזאת, והוא גם יכול לא להשלים עם זה, אבל מבחינתו זאת המציאות – שהוא עבד.

אנחנו באים לפני הקב"ה, ואומרים לו: "אנחנו רוצים לשים את עצמנו במקום כזה שמערכת היחסים היא שאנחנו העבדים ואתה האדון, אתה הוא זה שתובע מאיתנו". זה נקרא עבודת ה'. זה נקרא להיות עבד. ובזה אני רוצה להיות מרוכז. ואם אני מרוכז בזה, אני מקיים מצווה⁶.

אם אני רוצה לקיים מצוות עבודת ה', עיקר המצווה היא לשים לב שאני שם את עצמי בעמדה הזאת שה' מתייחס אלי כמו אדון שתובע ממני דברים, ואני שם את עצמי ומתייחס אליו כעבד שמוכן שיתבעו ממנו את כל מה שצריך.

עיקר וטפל בעבודת ה'

אם אני לא מרוכז כמו שהאדמו"ר הזקן רוצה למקד אותי, אז בדרך כלל מה שקורה לי זה שאני אמנם חושב את כל מה שאמרתי, אני לא חושב שמה שהאדמו"ר הזקן אומר זה לא נכון, אבל הבעיה היא שאם אני לא מרוכז בזה אני שם את זה כמובן מאליו, כמשהו שאמור להניע אותי וזהו, זו הנחת עבודה, ועכשיו אני רק מתאמץ להזיז את עצמי.

⁶ על מקור מצווה זו ברמב"ם ראה בהערה 27 בעמוד 96 בספר 'נהלך ברגש'.

⁴ וראה עוד בפתיחה לחוברת "קול דודי דופק" ח"א.

⁵ ראה ב'נהלך ברגש' במקורות שנשמנו במפתח בערך "מצוות עבודה".

אומר האדמו"ר הזקן, לא, ברגע שאתה מנסה להיות מרוכז בעצמך, זה פחות טוב. אתה מחליש את עיקר המצווה לטובת משהו שהוא טפל למצווה. להתאמץ להזיז את עצמך זה טפל, זה פרט, שאתה יכול לעשות אותו. אבל עיקר המצווה היא להיות מרוכז בעצם המצווה, שאתה עכשיו עבד.

מהי התבוננות בגדולת ה'

עד עכשיו הסברנו את המושג עבודת ה'. עכשיו נסביר את המושג גדולת ה'.

איך מסביר האדמו"ר הזקן את המושג הזה?

הוא אומר, בדרך כלל כשאני בא לדבר על מערכת היחסים ביני לבין אדם אחר, אני תמיד מסתכל מה קורה מהצד השני.

לדוגמא עכשיו אני מדבר איתכם, אז אמנם אני לא כל כך מכיר, אבל יש לי היכרות מסוימת עם ההשתייכות הקהילתית, עם המבט פנים שלכם, עם מה שסיפרו לי, לפי זה אני מנסה להעביר את השיעור. אם אני רואה שאתם הולכים איתי, אז אני ממשיך. אבל אם אני רואה שלא, אז אני צריך לחשוב אולי לשנות את הנושא של השיחה.

בעבודת ה', בדרך כלל, כאילו אין מישהו שמולו אני עובד, הרי "לית מחשבה תפיסא ביה", אולי פילוסופית אני חושב שיש שם, אבל בכלל עם מי אני עובד?

חוץ מזה שאני לא נפגשתי אתו, אבל לא רק שלא נפגשתי אתו, גם הרב שלי לא נפגש אתו, וגם הרב של הרב שלי. בסוף נגיד שהנביאים או משה רבנו נפגשו אתו, אבל גם הם אומרים ש"לית מחשבה תפיסא ביה".

אז עם מי אני מדבר בכלל? מול מי אני מתקשר?

הפער בין התפיסה של הקב"ה לבין התפיסה שלי

נחזור לציור של האדמו"ר הזקן, קודם אמרנו שבעבודת ה', אני מתקשר עם מישהו שתובע ממני. כעת נרחיב את ההתבוננות.

אומר האדמו"ר הזקן, אם אתה רוצה לצייר טוב מול מי אתה עובד, ועם מי אתה מתקשר עכשיו, תצייר את "גדולת ה'".

⁷ להרחבה בעניין זה ראה ב'נהלך ברגש' עמ' 94-90 וב'זה השער' עמ' 77 הערה 12.

עכשיו נסביר מה זה אומר:

זה אומר, שיש הבדל עצום בין איך שאני מסתכל על מערכת היחסים בינינו (ביני לבין הקב"ה) לבין איך שהקב"ה מסתכל על מערכת היחסים בינינו.

למשל, כשאני מדבר איתכם, אז יש פער, אני קצת יותר בקיא בסוגיה הזאת, ואתם קצת פחות בקיאים בסוגיה הזאת, יש מרחק מסוים בהבנה. המטרה שלי בהעברת השיעור הוא לגשר על הפער הזה, שאתם תבינו יותר איפה אני נמצא, ואני אבין יותר איפה אתם נמצאים, וכך נוכל להתקדם.

אותו דבר, אומר האדמו"ר הזקן, גם בינינו לבין הקב"ה יש פער מאוד גדול.

מה הוא הפער הגדול? הפער הגדול הוא, שכשאני חושב על הקב"ה, אני חושב שיש אותי ויש את הקב"ה. אנחנו נפרדים. כמו שאני חושב על כל בן אדם אחר. כל אחד הוא מציאות אוטונומית בפני עצמה.

להתבונן בגדולת ה', הכוונה לשים לב למשהו ששובר את ההסתכלות הזאת לגמרי. כשאני מסתכל על הקב"ה, אני חושב שיש אותי ויש אותו, כל אחד יש לו את האוטונומיה שלו. אבל כשהוא מסתכל, הוא חושב שיש רק אותו, כי הוא מסתכל עליי כחלק ממנו. זה נקרא להתבונן בגדולת ה', שבעצם יש פה פער מובנה.

הקב"ה רצה שיהיה את הפער הזה, הוא רצה שכשאני אסתכל עליו, אני אסתכל כאילו אנחנו שניים, וכשהוא יסתכל, הוא יסתכל כאילו אני חלק ממנו.

היכולת שלי לתקשר ולעמוד מולו זה כשאני שם לעצמי מול העיניים את ההתבוננות הזאת.

כלומר, כשאני בא להתבונן בגדולת ה', בעצם אני בא להסתכל איך יש פער גדול בין ההסתכלות שלי להסתכלות של הקב"ה.

עכשיו אם אני רוצה לגשר על הפער הזה ובעצם ליצור תקשורת שנוכל לדבר אחד עם השני. שאני אוכל לדבר איתו והוא יוכל כאילו לדבר איתי⁸, לפי המערכת היחסים שבעצם בינינו פה - זה נקרא להתבונן בגדולת השם.

⁸ ראה ב'נהלך ברגש' עמ' 186-190.

גדולה ה' – התפשטות המלכות

עכשיו נסביר איך המילים "גדולת ה'", קשורות לעניין הזה. אצל האדמו"ר הזקן, גדולה הכוונה "התפשטות". מה הכוונה?

כמו כמו שאומרים על מלך שהוא "מלך גדול". מה מאפיין מלך גדול? יש לו הרבה ארצות, יש הרבה אנשים בממלכה, השלטון שלו קיים הרבה שנים. המלכות שלו מתפשטת למרחקים, זוהי גדולתו של המלך. בעצם ההתפשטות שלו היא הגדולה שלו.

כשאני מדבר על הגדולה של ה', הכוונה שאני מסתכל על הכל כחלק מגדולתו של ה', כחלק מההתפשטות שלו. כל המציאות היא לא משהו נפרד מבחינתו. בראיה של הקב"ה זה חלק מגדולתו.

לעמוד מול ה' ולהכיר את הפער

לפי דברינו עד כה, הקב"ה רוצה שבכל מפגש שיש לי איתו, כל פעם שאני בא לעבוד את ה', הקב"ה רוצה שאני אשים את עצמי בעמדה כזאת שהוא תובע ממני משהו.

ומה בעיקר הקב"ה תובע ממני?

עיקר התביעה היא שאני אשים לב לפער הזה, להבדל בין איך שה' רואה את המציאות לבין איך שאני רואה את המציאות. ולשים לב מה זה מייצר במערכת היחסים בינינו.

ניתן דוגמה, בעבודת תפילה, במיוחד אצל בעלי בתים. כשאדם בא להתפלל יש לו הרבה צרכים שהוא נתון בהם, יש לו צרכים של פרנסה, צרכים חברתיים, קשיים חברתיים, קשיים בפרנסה. אינסוף של דברים בחיים שאפשר להתפלל עליהם.

כשאני בא להתפלל, אני יכול לחשוב, כמו שאמרנו, שאני עכשיו צריך להתאמץ, להתעלות, או להעלות את עצמי.

אומר האדמו"ר הזקן, לא. עזוב רגע, אל תנסה להרים את עצמך, אלא תחשוב:

אתה עומד לפני הקב"ה, ואומר שקודם כל הקב"ה תובע ממך משהו.

מה הוא תובע ממך?

הדבר הראשון שהוא תובע ממך. זה שתשים לב שאם יש לך קושי בחיים, אני הכתובת. אם אתה חושב שהכתובת היא מישהו אחר, זה לא מקובל עלי.

נגיד את זה במילים אחרות: קודם כל, אתה עבד, פירושו של דבר שעכשיו אתה נתון לביקורת האם אתה עומד מול הקב"ה. כשאני עומד להתפלל, הקב"ה חושב שאני לא יכול לייחס למשהו אחר חוץ ממנו את הכתובת לפתרון הבעיות שלי. אין דבר כזה, הכתובת היא רק הקב"ה.

דודי לי ואני לו – התלות הבלעדית בה⁹

בשיר השירים כתוב תיאור על מערכת היחסים בין הקב"ה ועם ישראל - "דודי לי ואני לו" (ב, טז). אומר רש"י שם "דודי לי" הכוונה שכל צרכיו לא תבע אלא ממני. ה' אומר לי: "אין לי תפוקה, רק ממך", זה נקרא דודי לי. את מה שהוא צריך הוא מבקש ממני. "ואני לו", אומר רש"י שכל צרכי אני לא מבקש מאף אחד אחר, אלא רק מהקב"ה.

פעם לבקש את הצרכים ממשהו אחר, זו הייתה עבודה זרה. אבל לענייננו גם עודף חרדה על פרנסה זה אותו דבר. או השקפה כאילו העולם הוא הקובע ולא הקב"ה קובע.

מה זה "ואני לו"? שהקב"ה מסתכל עליך ושואל "האם אתה רוצה את זה ממני או שאתה מעדיף שאתה תדאג לעצמך?"

אם אתה בא ואומר "אני דואג לעצמי", אז אתה לא עבד עכשיו. כי אתה לא עומד מול התביעה שלו (אם נגיד את זה בלשון חריפה - הקב"ה אומר לך שאם אתה לא פונה אליו זו בעצם בגישה, אתה הולך לאנשים זרים).

דרך קצרה שהיא ארוכה

האמת שזה מאוד קשה להרגיש ככה, זה לא פשוט לחיות בצורה כזאת.

מצד שני, זה לא קשה לחשוב שזה הגיוני. זה מאוד מסתבר שהקב"ה ירצה ככה, ידרוש מאיתנו לחיות כך.

נגיד בצורה אחרת: אם אני עובד את ה' בצורה שאני מנסה להרים את עצמי, התוצאה היא שאני מספר לעצמי כל מיני סיפורים שה' הוא מפרנס. אבל באמת אני חושב שאני יודע איך מתפרנסים, צריך לצאת בבוקר לעבודה, לחזור בערב, ככה מתפרנסים. מספרים לי שהקב"ה מפרנס, לא יודע, זו שאלה תיאולוגית, פילוסופית, מה הקב"ה עושה ומה הוא לא עושה, יש השתדלות, אין השתדלות, אפשר לדון הרבה. אבל תכל'ס, ככה זה

⁹ ראה ב'נהלך ברגש' עמ' 8-157, וכן 176-7.

עובד. אם אתה רוצה להיות פילוסוף - תהיה פילוסוף. תכל'ס, לפרנס, זה לעבוד, זה לצאת בבוקר, לחזור בערב, ולעשות מה שצריך.

אם אני מנסה להרים את עצמי משם, אני צריך ממש להתאמץ מאוד מאוד קשה. אפשר לעשות את זה, אני יכול להגיד - פלוני שלא היה מוכשר בכלל, והקב"ה זימן לו ונפל לו בסייעתא דשמיא, או לקרוא סיפורי צדיקים שעסוקים בהשגחה פרטית¹⁰. אני יכול כאילו לעקור את עצמי מהמקום שאני נמצא בו ולשים את עצמי במקום הזה.

דרך ארוכה שהיא קצרה

האדמו"ר הזקן קורא לזה "דרך קצרה", כשאדם מנסה להרים את עצמו, ולהיתלש מהמקום שלו, אבל הדרך הזאת היא בסופו של דבר - "ארוכה".

אומר לך האדמו"ר הזקן, אל תלך בדרך קצרה שהיא ארוכה, תלך בדרך ארוכה שהיא קצרה.

מה זה דרך ארוכה (שהיא קצרה)? תחשוב, האם זה הגיוני? האם זה הגיוני שהקב"ה יגיד לך, אני הכתובת ואף אחד אחר לא?

זה הגיוני. הוא ברא את העולם, ולכן הוא שולט. זה לא שאלה תיאולוגית וכל שכן שזה לא סתם שאלה פילוסופית, אלא זה משהו מאוד פשוט. כשתגיע לתובנה הזאת, אתה מיד נכנע אליו, על המקום. ככה הקב"ה חושב, אי אפשר להתווכח אתו, הוא צודק, נקודה.

תחשוב שככה זה מצידו, על זה תחשוב, על המבט שלו. אל תחשוב איפה אתה נמצא ואיך אתה מזיז את עצמך מפה לפה. על זה לא צריך לחשוב, זה נקרא דרך קצרה שהיא ארוכה. האדמו"ר הזקן רוצה שתחשוב הפוך, הקב"ה חושב שזה ככה, תעמוד מול זה.

אם תבוא ותגיד - "אני יודע שהקב"ה חושב ככה, אבל מצד שני, אני יודע איפה אני נמצא, וזה באמת לא נעים, קשה לי לעמוד במקום כזה". את זה תקבל, תעמוד מול הלחץ הזה. תהיה במקום המלחץ הזה, שהוא אומר לך תשמע, זה המציאות, ואתה לא נמצא שמה.

¹⁰ היום יש את החוברות של רבי אלימלך בידרמן, שמופצות בבתי כנסיות, ויש שם הרבה סיפורי השגחה פרטית, שהולכים על הכיוון הזה.

עבד – המוכנות להכיר בפער בין ההסתכלות של הקב"ה להסתכלות שלי

לעמוד בתוך המקום המלחיץ הזה, זה נקרא שאתה מוכן להיות עבד. כלומר, לעמוד מול התביעה שהוא תובע ממך. ה' אומר לך, הרי אתה מסכים איתי שזה הכול תלוי בי, ואתה גם מסכים איתי שאתה לא בדיוק נמצא במקום הזה. עכשיו אנחנו עומדים אחד מול השני, מסתכלים אחד על השני בעיניים. אחרי ששמנו הכול על השולחן, התחלנו לדבר.

לפני כן, כשלא שמתי את זה על השולחן, יוצא שאנחנו לא מדברים אחד עם השני. הקב"ה חושב את מה שהוא חושב, ואני מתנהל איך שאני מתנהל וזהו, כל אחד בפני עצמו.

אומר אדמו"ר הזקן - תדברו. יש את הקב"ה ויש אותך, דברו.

אם הקב"ה יגיד, "הכול תלוי בי". ואתה תגיד, "זו סוגיה תיאולוגית, אני לא מתעסק עם זה, אני אמנם יודע שצריך לעבוד, צריך להתפלל, צריך להתרומם, צריך להתעלות, אבל זה הכול בינך לבין עצמך".

אומר האדמו"ר הזקן - לא, אל תעשה את זה, אל תתעלם מההסתכלות של ה'. תשים לב, יש את הקב"ה, הקב"ה מסתכל הפוך ממך לגמרי ואתה יודע את זה. זה לא מסובך להבין את זה. הוא אומר לך, תעמוד מול זה, זה הכול.

עכשיו, תחשוב מה באמת הקב"ה חושב על ההסתכלות שלך? הרי הקב"ה יודע שאתה חושב הפוך.

הוא ברא אותך בצורה כזאת שיהיה פער בין איך שהוא חושב לבין איך שאתה חושב. וזה אמור להיות ככה.

והוא רוצה שנתקשר באופן הזה. מצד אחד, אני צריך כל פעם לשמוח בזה שאני עבד, ומצד שני, זה באמת מתחיל להפחיד, זה גורם לי קצת יראה. זה ממש מלחיץ. אם אני מרגיש ככה, אני מתחיל להיות עבד.

שלוש מצוות: "עבדות" "יראה" "אהבה"

עכשיו נעסוק בשלוש מצוות: עבדות, יראה ואהבה.

זה שאני מוכן לעמוד מול התביעה של ה', ולשים לב שה' אומר לי "הכל תלוי בי, אל תלך לשום מקום אחר". ואני אומר לקב"ה "תשמע, אני מבין שמצידך זה ככה. כשאני עכשיו מתחיל לזוז, לא נעים לי בכיסא" - רק באמירה הזאת קיימתי כבר שתי מצוות.

מצווה ראשונה זה מצוות "עבדות", אני עובד את ה' - החלטתי לעמוד מול העיניים שלו.

מצווה שנייה שקיימתי, זו מצוות יראה, כי זה מפחיד אותי. קשה לי לעמוד מול העיניים של הקב"ה. ברגע שאני זע באי נעימות על הכיסא מהלחץ, נלחצתי מזה שה' מסתכל עלי ואומר לי: "אתה יודע שאני חושב שרק אני המפרנס, ומה אתה חושב על זה?" כשאני נלחץ מהדבר הזה - קיימתי מצוות יראה¹¹.

ברגע שקיימתי מצוות יראה, אז אני נסוג. אני מרגיש שקשה לי לעמוד בזה. אבל גם אני לא כל כך רוצה לוותר על זה, אני לא רוצה עכשיו להגיד לקב"ה, "אתה מפחיד, אז תהיה אתה בשלך, ואני בשלי". אני רוצה שעכשיו המערכת יחסיים תמשיך, למרות שבאמת הפער הוא עצום, וזה מפחיד אותי. אני עדיין רוצה שהקשר ימשך, זה נקרא שקיימתי מצוות אהבה. אני בא לקדוש ברוך הוא, אני אומר לו אני רוצה שיהיה בינינו קשר. אמנם אתה מפחיד אותי, אבל אני רוצה שיהיה בינינו קשר.

יישום ההתבוננות בגדולת ה'

אומר האדמו"ר הזקן אני רוצה שאתה תקיים עבודת ה', אהבת ה', יראת ה'. כשאתה תתבונן בגדולת ה'. כלומר, תתבונן בזה שיש פער עצום בין ההסתכלות של הקב"ה עליך לבין ההסתכלות שלך עליו. ההסתכלות שלך היא שיש אוטונומיה לכל אחד. ההסתכלות שלו זה שהוא בעצם הוא כובש הכול לגמרי, והכל הכל רק חלק ממנו, אין שום דבר נפרד ממנו, זה ההסתכלות גורפת.

בכל פרט בחיים שאתה רוצה להיכנס לעבודת ה', תעשה את החשבון הזה. לדוגמה בעבודת התפילה, כשאתה מתפלל על מערכת יחסים שלך עם אנשים אחרים. יש אנשים אחרים שמאוד קשה לי איתם, אני בא לקב"ה ואומר: מה הקב"ה חושב על כל זה? זה מבהיל, כי יכול להיות שהוא בעצם חושב שאני אשם פה בכל הבעיה. יכול להיות שהוא חושב שכל המערכת יחסים העכורה ביני לבין השני היא בגללי.

למרות כל זה, אתה צריך להחליט להיות עבד, להיכנס פנימה, להרגיש את היראה. ואחרי שאתה לוקח צעד אחורה ונסוג תרגיש שאתה לא רוצה להפסיד את הקשר ולחזור

¹¹ אנחנו לא רגילים לומר עכשיו קיימתי מצוות יראה. פה צריך להגיד - קיימתי מצוות יראה.

חזרה. כל המהלך הזה נקרא עבודת ה', שיש בה יראה ואהבה. וזה נקרא להתבונן בגדולת ה'.

שאלות

התבוננות בגדולת ה' - המעבר מעבד לבן

שאלה: כל המהלך הזה מתחיל מעבד, אבל איפה המקום שלנו כבנים? אם אני רוצה להתייחס לקב"ה כאבא? לפי דבריך, הכל היה מבוסס על יראה, איפה הדרך הקצרה, שהרי גם הדרך הארוכה היא "ארוכה שהיא קצרה"?

הרב: אני אסביר איפה המקום של בן ואב בתוך מה שדיברנו.

כשאני אומר שאני מוכן לעמוד ישירות מול העיניים של הקב"ה, מבחינתי זו עבודה, זה מאמץ, זו מערכת יחסים של עבד שעומד מול האדון. וכשאני מתייחס לזה כמערכת יחסים של עבד, אז ההסתכלות שלי היא על זה שהקב"ה האדון והוא התובע.

אבל אם אני חושב איך המערכת יחסים מתחילה מצד הקב"ה? אצלו זה בדיוק הפוך. הוא מתחיל אותה מזה שאני חלק ממנו, כלומר, שאני בעצם בן שלו. מצד הקב"ה הוא רואה אותי כמו שאבא רואה את הבן שלו כחלק ממנו.¹²

איך הלשון של חז"ל? "ברא כרעא דאבוה" - הבן הוא ירך אביו. הוא חלק ממנו בעצם. ככה הקב"ה רואה אותי, כאילו אני הרגל שלו.

איך הבן רואה את האבא? בדרך כלל כשהבן מסתכל על האבא, הוא לא רואה את עצמו כירך אביו. הבן רואה את עצמו כמו מישהו שממשיך את אביו, או כמישהו נפרד שרוצה עצמאות?

הבן רואה את עצמו כעצמאי. אם אני עכשיו כמו בן שרואה את עצמו כעצמאי, ואני עכשיו מנסה להתחבר, כיוון שאנחנו נפרדים - זו עבודה. כלומר, ההסתכלות שלי כנפרדת הופכת אותי לעבד, ובהמשך, העבדות תביא אותי גם ליכולת להרגיש בן בלי להרגיש נפרד.

האופן הכללי של לימוד סדר ההשתלשלות בכתבי האר"י שמבואר גם בגליון זה במאמר "אופן לימוד סדר ההשתלשלות".

¹² בחוברת "האר"י החי" הוסבר הומחש עניין זה שהבן הוא חלק מהאבא, על ידי

אם אני אצליח לחשוף את המקום הזה טוב, אז אני ארגיש, איך האמת הקב"ה מתייחס אליי כבן ולא כנפרד.¹³

שאלה: הרי אמרת בהתחלה שמצידו זה התפשטות והתרחבות והכל אחד? זה רק בשלב הסופי של האהבה או בשלב המקדים לעבודות?

הרב: מה שהסברנו "גדולת ה'" – שכל המציאות היא התפשטות והתרחבות זה רק מצידו.

השואל: אבל מתי אני ארגיש שהכול זה התרחבות? הרב אמר להתבונן בגדולת ה', גדולת ה' זה ההתרחבות וההתפשטות שלו על הכול, באיזה שלב?

הרב: כאשר אני מסתכל על זה באופן מאוד מאוד מאוד כללי איך הקב"ה מסתכל על זה. אז אני אומר שאני הבן של ה' באופן מאוד מאוד כללי. אמנם, אני יכול לחשוב שבאמת ככה הקב"ה רוצה, אבל זה לא נוגע אלי בכלל. להתבונן בגדולת ה' זה כבר עבודות.

ניתן דוגמה, לבן שאבא שלו מאוד מאוד מאוד אוהב אותו. והוא נקלע לאיזשהו קושי כלכלי, הוא רוצה לבקש מאבא שלו שיעזור לו. מצד הבן זה מאמץ לבקש. אך איך זה מצד האבא? זה אמנם תלוי בסיטואציה אבל יש צד שמצד האבא זה לא מאמץ.

מצד הבן זה מאמץ, כי הבן מרגיש שהם נפרדים, ואז כשהוא בא לבקש הוא מרגיש שהוא צריך להתאמץ, לגשר פה על איזה פער. אבל מצד האבא הרבה פעמים אפשר לומר שיש מקום פנימי אצל האבא, שכשהוא נותן, אין לו בעיה לתת. הוא לא מתאמץ.

גם במערכת יחסים בין אבא לבן, יש את המקום שבו האדם צריך לשבור איזה מחיצה בשביל לחשוף את מה שבאמת קורה פה.

אם הוא חושף את מה שקורה פה באמת, אם המחיצה הזאת לגמרי נשברת, אז זה מתהפך, הוא כל כך מרגיש מחובר לאבא, שהוא יכול לתת גם לאבא הכול. כי אם בן הוא כל כך אוהב את האבא, הוא כל כך מרגיש את אהבת האבא אליו, אז הוא לא מפחד לבוא לבקש ממנו. במדרגה הזאת זה נקרא שהאהבה של האבא התפשטה לתוך הבן.¹⁴

¹⁴ להרחבה של המדרגה הזאת עיין בספר נהלך ברגש בעיקר בעמודים 31-34

¹³ ראה בכל העניין הזה של "בן שנעשה עבד" במאמר "עבודת הבן ועבודת העבד" שנדפס בגליון 23 (חיי שרה תשפ"ה).

התבוננות ב"מעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים" - הסבר בשיטת הרמב"ם
שאלה: איך אפשר שזה לא ישאר רק בגדר מחשבה, אנחנו כל אחד בעל בית וכל אחד במדרגה שלו. אני יודע שהרמב"ם אומר דרך לאהוב אותו, אתה יוצא לטבע, אתה מסתכל על צמח לראות את הבריאה. שבזה יש לי כלי מעשי שאני יכול ללכת וליישם אותו? איך אנחנו יכולים ליישם את הדברים שאתה אמרת?

הרב: סליחה שאני הולך לשבור לך פה איזה מיתוס, אבל זה לא הפשט ברמב"ם.¹⁵

השואל: אם אתה שובר כלי אז אני אשמח שתביא לי כלי אחר

הרב: כותב הרמב"ם (יסודי התורה פרק ב')

האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו שנאמר ואהבת את ה' אלהיך, ונאמר את ה' אלהיך תירא.

והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ.

מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול.

אחרי שהוא גמר להגיד שאם תסתכל על חכמתו שאין לה ערך וקץ זה יוליד בך את האהבה, הוא מתחיל לפרט לך, במה בדיוק להתבונן, הוא אומר כך:

כל מה שברא הקב"ה בעולמו נחלק לשלושה חלקים:

מהן ברואים שהן מחוברים מגולם וצורה והם הווים ונפסדים תמיד, כמו גופות האדם והבהמה והצמחים והמתכות.

ומהן ברואים שהן מחוברים מגולם וצורה, אבל אינן משתנין מוגף לגוף ומצורה לצורה כמו הראשונים, אלא צורתן קבועה לעולם בגולם ואינן משתנין כמו אלו, והם הגלגלים והכוכבים שבהן, ואין גולםם כשאר גולמים ולא צורתם כשאר צורות

ומהן ברואים צורה בלא גולם כלל, והם המלאכים, שהמלאכים אינם גוף וגויה אלא צורות נפרדות זו מזו.

¹⁵ שהודפס בגליון מס' 22. הודפס גם ב"מוסף להילות הרמב"ם שצורף לגליון 31.

¹⁵ בהבא לקמן ראה ב'זה השער' עמ' 314-319. וכן במאמר "אהבת ה' במשנת הרמב"ם"

כשהוא אמר קודם: "בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים", הוא התכוון לחלק השלישי.

הוא מביא את זה בשלושה חלקים, מסביר לך איך העולם בנוי, כדי שתדע להסתכל במעשיו הגדולים והנפלאים, כלומר במלאכים. ואז הוא מסביר לך מה יקרה כשאתה תתבונן במלאכים.

אז הוא מסביר איך הם שונים אחד מהשני, ואיך הם עובדים, ומה יקרה לך כשאתה תתבונן בהם.

קודם הוא מסביר לך איך הם נראים. הוא אומר:

כל הצורות האלו חיים ומכירים את הבורא ויודעים אותו דעה גדולה עד למאוד. כל צורה וצורה לפי מעלתה.

מה העיקר? העיקר, איך הם עובדים, זה שהם יודעים את ה', כמה הם יודעים.

אם אתה תסתכל על צורה בלי חומר, זה כמו להסתכל על הנשמה שלך בלי גוף. זה מה שהוא רוצה שתסתכל. הוא רוצה שאתה תתרגל להסתכל על המציאות שלך כנשמה בלי גוף. כמו המלאכים, המלאכים הם נשמה בלי גוף. הוא אומר, תתבונן במלאכים שהם נשמה בלי גוף, ומזה אתה תעורר בתוכך את היכולת להסתכל על עצמך כנשמה בלי גוף. ונשמה בלי גוף, כל המציאות שלה זה רק מה שה' יודע אותה, והיא יודעת את זה שכל המציאות שלה זה שה' יודע אותה, אין לה מציאות אחרת.

נסביר: אם אני אסתכל על נשמה בלי גוף, אז באופן פשוט, באינטואיציה הפשוטה שלי מרגיש שהנשמה היא 'אין'. כי היא לא נאחזת במשהו, אין לה קיום. אומר הרמב"ם - לא, יש לה קיום. יש לה קיום כי ה' יודע אותה, ה' יודע שאתה קיים, וידעת ה' אותך שאתה קיים - זה מה שעושה את קיומך, כשאתה נשמה בלי גוף. וכשתתבונן בזה, אז אתה תמיד תחשוב כל הזמן רק על מערכת היחסים בינך לבין ה', כי זה כל הקיום שלך, אין לך קיום אחר. אז אתה תגיע מיד לאהבת ה'. זה הפשט ברמב"ם.

בהתחלה הוא מסביר על המלאכים, ואז הוא יורד למטה מה זה הגלגלים. ואחרי זה הוא אומר שהם כולם למטה. למה הוא כותב את כל זה? הוא רוצה שאתה תסתכל על בראיו הנפלאים הגדולים, שהם המלאכים.

שאלה: אז זה רק במחשבה כמו התניא, בדימויים מחשבתיים בלבד? הרי אנחנו לא יכולים להתבונן בעיניים במלאכים, אין לנו יכולת כזאת. כל ההתבוננות היא בדימוי במחשבה?

הרב: הרמב"ם רוצה שיהיה לך חוש. אם תחשוב על הנשמה בלי גוף, ותראה שהקיום שלה נובע רק מזה שה' יודע אותה, אין לה קיום אחר. כשאתה נשמה בגוף, אתה מרגיש שהגוף גורם שיהיה לה קיום. התחושה הפשוטה של האדם היא שכשאתה בגוף אז גם הנשמה נעלמת.

אז אם אין גוף מה מקיים את הנשמה? רק זה שה' יודע אותה. אצל המלאכים זה ברור לנו שהם קיימים, רק בגלל שה' יודע אותם והוא יודע את זה שה' יודע אותנו, וזה מערכת יחסים שלמה, שזה כל החיים שלו. וזה גם אצלנו ככה, מצד הנשמה.

כשאתה תשים את עצמך חזק במקום הזה, אז אתה מיד תאהב את השם, כי אתה מיד תרגיש. תחשוב שעצם זה שהוא יודע אותך זה - זה הקיום שלך.

לדוגמה חתן וכלה לפני ההחלטה שהם צריכים להחליט האם להתחתן, הם מאוד מאוד מאוד טרודים בהחלטה, כי מה שעכשיו הם יחליטו, איפה שהם ישימו את המחשבות שלהם, זה מה שיקבע עכשיו את העתיד שלהם לכל החיים. גם שלו וגם שלה.

עכשיו אותו דבר, תסתכל על הקב"ה¹⁶, ותחשוב, הוא חושב עלי? או שהוא לא חושב, אם הוא לא חושב עלי אז אין לי קיום, כי כל הקיום שלי זה רק מה שהוא חושב. ועוד יותר, זה לא רק אם הוא חושב או לא חושב, אלא מה הוא חושב, ומה הוא חושב על מה שאני חושב, ואיך אני חושב. זה נקרא שמיד תיפול עליו האהבה.

לכן אומר הרמב"ם, למה כשאני מסתכל בטבע, מיד תיפול עלי אהבה? יש הרבה אנשים שנהנים מהטבע אבל זה לא העניין העיקרי. הוא אומר, אם אתה תסתכל על המלאכים, מיד תיפול עליך אהבה. כי אין אפשרות אחרת. כלומר, כל הקיום שלך עכשיו זה רק מערכת יחסים בינך לבין הקב"ה.

¹⁶ עצם ההסתכלות היא נקראת ייחוד

אופן ציור סדר ההשתלשלות לפי אדמו"ר הזקן

כחלק מלימוד מאמר ד"ה 'פתח אליהו' (ביום ראשון אור ליל חשוון), הרב הסביר עניין כללי שהוא בעצם מבוא חשוב ללימוד כתבי האר"י וללימוד ביאורי אדמו"ר הזקן לכתבי האר"י. במאמר זה 'בודדנו' את הביאור מההקשר שנאמר בשיעור על מנת שיהווה מאמר בפני עצמו (נציין שבמשך השנים זכינו לכמה וכמה נקודות כאלה, ובע"ה רוצים להוציא אותם לאור כחוברת בפני עצמה, חלקם יצא בעבר בחוברת "האר"י החי"¹⁷ שניתן לקבלה במייל shiurimshapira@gmail.com).

ניתן לראות בהרבה מקומות שכאשר אדמו"ר הזקן רוצה להסביר משהו, הוא לוקח נקודה מסויימת (בסדר ההשתלשלות) שאותה הוא מסביר, הוא מסתכל עליה ומסביר אותה טוב ואז הוא כולל את כל מה שלמעלה ממנה בדבר אחד, וגם את כל מה שלמטה ממנה הוא כולל בדבר אחד¹⁸. זה חלק מצורת ההבנה, וגם חלק מצורת ההסברה. למה זה טוב ללמוד את האר"י בצורה כזאת? נסביר כאן משהו מאוד כללי על לימוד האר"י.

אפשר ללמוד את כתבי האר"י, באופן כזה שכאילו יש מין דף שמצוייר עליו האור אין-סוף, ואז לצייר שבאמצע יש עיגול, ואז יש קו, ואז יש עיגולים וכו'. ואז יהיה לך כאילו כמו מפה, שאתה מצייר את כל המציאות (כמו שבאמת בהרבה ספרים מצויר כך).

תוך נקודה האמצעית, שהיא נקודת ובחי' מדת אמת שלה, ומדת אמת היא נחלה בלי מצרים, ואין לה שיעור למעלה עד רום המעלות, וכל מעלות ומדרגות שלמטה הם כאין לגבי מעלות ומדרגות שלמעלה מהן [כידוע ל"ה, שבחי' ראש ומוחין של מדרגות תחתונות, הן למטה מבחי' עקביים ורגלי מדרגות עליונות מהן, וכמאמר רז"ל רגלי החיות כנגד כולן].

¹⁷ גם כל המובא כאן הוסבר בחוברת זו, אך בצורה פחות מסודרת וממילא פחות מוסברת, ובכל זאת "אין בית מדרש בלא חידוש" ויש שם מה שאין כאן, מומלץ לעיין שם בעמ' 47-50.

¹⁸ יש לכך דוגמא מובהקת בתניא בפרק יג:

כי הנה מדת אמת היא מדתו של יעקב, הנקרא "בריה התיכון" המבריה מן הקצה אל הקצה, מרום המעלות ומדרגות עד סוף כל דרגין. ובכל מעלה ומדרגה מבריה

אבל באמת כשלומדים את האר"י, אפילו רק כשקוראים את פשט המילים שלו, אי אפשר לקרוא כך לגמרי באופן עקבי, כי הפרופורציות משתנות כל הזמן.

רצף ציורים או 'זום'

עכשיו נסביר, איך ללמוד את האר"י, ממש בפשט, עוד בלי להבין את התוכן, אלא רק באופן 'טכני', איך זה אמור להיראות. איך להיכנס לצורת חשיבה נכונה כשקוראים את האר"י:

כשקוראים את האר"י צריך להבין שסדר ההשתלשלות אצלו עובד בצורה כזאת שבהתחלה יש תמונה אחת גדולה וכללית מאוד, והשלב הבא הוא בעצם התמקדות בתוך התמונה הגדולה, הוא בעצם לוקח נקודה מתוך התמונה הגדולה ומתמקד בה עד שהיא נהיית עכשיו בעצם כל התמונה (כמו מה שנקרא היום במצלמה "זום אין"). אם קוראים את האר"י באופן כזה, זה הרבה יותר מסתדר בפשט של המילים. כך שגם אם אני לא מבין כלום, אני כן יכול להבין שכל הזמן הוא מתמקד, וברגע שהוא מתמקד, אז מה שקודם היה נראה נקודה מאוד קטנה, הפך להיות עכשיו כל התמונה.¹⁹

דוגמא מהאר"י לצורת הסתכלות הזו

ניתן דוגמא מאוד פשוטה מתחילת תיאור סדר ההשתלשלות בכתבי האר"י: הוא אומר שבהתחלה היה אור אין סוף ממלא את כל החלל; אחר כך פתאום יש "נקודה אמצעית", ואז כשאני מסתכל על הנקודה, אז אני רואה שזה עיגול גדול, כך מה שמקודם היה רק נקודה בתוך האור אין-סוף הפך פתאום להיות חלל שלם (מה שקוראים לו בחז"ל "חללו של עולם"). בעצם בתוך הנקודה הזאת יכול להיות חלל שלם, שהכל יכול להימצא בו; ואחרי זה אני מסתכל בתוך החלל הזה אז אני רואה שבאמת יש אור שנמשך לתוכו, מה שנמשך זה בסה"כ קו וחוט, אור מאוד דקיק, כחוט השערה, נכנס פנימה; אח"כ כשאני מסתכל יותר טוב, אני רואה שקו האור הדקיק הזה הוא בעצמו כ"כ גדול, הוא ממשיך עד למטה למטה וכולל בתוכו את כל הפרצופים.

הכל ביחד; אלא כל פעם איפה שהזום נמצא, שם הוא תופס, ואיפה שהזום לא נמצא, אז הוא לא תופס. כלומר, כאשר אני נכנס לתוך נקודה מסויימת, אז אני כבר לא רואה את כל מה שהיה לפני כן.

¹⁹ אמנם יכול להיות שללמוד באופן כזה זה יותר קשה, כי קשה למוח לתפוס את זה. אם האדם מצייר רק מפה הוא יכול לתפוס את הכל ביחד, אבל אם הוא צריך לתפוס את זה כמו זום, אז הוא ממש לא יכול לתפוס את

לחיות את סדר ההשתלשלות

מעבר לרווח הפשוט שאמרנו קודם, שאם אתה מכניס את הכל לציור אחד פשוט (או לציור אחרי ציור, כמו אלבום תמונות) אתה בעצם מעוות את כל הפרופורציות. ואילו אם אתה תופס את הכל כמו זום, אתה מבין את הפרופורציות בצורה מכוונת יותר. ישנו רווח נוסף בצורת ההסתכלות הזאת, שכאשר מסתכלים על הכל כמו ציור אחד פשוט שבו הכל נתון אז הציור הוא מת, הוא לא חי כי בעצם אני כאילו מסתכל על כל סדר ההשתלשלות במחוץ. זה כמו שיש לי מפה של הדרך מירושלים לקבר רחל אז אני יכול להכיל את המפה בתוכי אבל זה בכלל לא כמו ליסוע לשם בפועל, אי אפשר גם להכיל את זה בתוכי וגם שזה יהיה אמיתי.²⁰ כשהאר"י מצייר, הוא רוצה שזה יהיה אמיתי בסופו של דבר ולא ישאר כמו תמונה על קיר.²¹

²⁰ וכמו מה שמסופר על הרב המגיד (ראה בהוספות ל'מגיד דבריו ליעקב' סימן קס"ו ו"נ):

החבר פירט את סדרי נסיעותיו (הכוללות הפסקות לשינה ואכילה, וגם ללימוד ותפלה), את המסחר ביריד לפרטיו, ואת משך הנסיעה חזרה. שוב הקשה המגיד – הלא סיפרת לי את כל זה ברגעים ספורים, ומדוע אתה מקדיש לכך שבועיים בשנה? ענה החבר – הסיפור לוקח רגעים ספורים, אבל לנסוע ללייפציג באמת, לסחור בה ולחזור, לוקח זמן רב, ורק כך אפשר להביא באמת סחורה לחנות. אז חזר הרב המגיד לשאלתו של החבר, ואמר לו – אתה יודע את הכוונות, ואתה חושב במהירות על כל העולמות בהם עוברים בתפלה, אבל אני באמת נוסע ליריד ובאמת מביא את הסחורה, והדבר לוקח זמן רב.

לרב המגיד היה ידיד נעורים, אשר עסק עמו בספרי הקבלה בטרם נתקרב המגיד לבעל שם טוב. לימים, כשהתפרסם המגיד כמנהיג, בא לבקרו אותו חבר (שלא היה חסיד), לתהות על הגדולה לה זכה. כשעקב אחרי התנהגותו של ידידו מנוער הפליאה אותו אריכות התפלה של הרב המגיד, וכחבר הוא ההין לשאול אותו מה טעם הנהגתו זו. הרי, הוא אמר, יחד למדנו את כוונות האריז"ל לתפלה, וגם אני מתפלל בהן, ואיני נזקק לזמן כה רב בתפילתי. במקום תשובה, הרב המגיד שינה את נושא השיחה והתעניין באורח חייו של חברו, והלה סיפר שהוא יושב במשך כל השנה על התורה ועל העבודה, כאשר אשתו מנהלת את החנות ממנה פרנסתם, ורק במשך כשבועיים בשנה הוא נאלץ להתבטל מתורתו ולנסוע ליריד ללייפציג, לחדש את מלאי הסחורה של החנות. ומדוע דורש הדבר ממך שבועיים? שאל המגיד.

²¹ כשרוצים לתאר דבר חי חייבים לתאר אותו באופן כזה. ככה דבר חי עובד, כשהוא נמצא באיזושהו מקום יש לו הרבה אופציות איך להמשיך, וברגע שהוא הכריע להצטמצם לאיזושהו נקודה אז הוא כבר בנקודה מסוימת ושוב יש ללו הרבה אופציות, כל פעם הוא מכריע ומצטמצם לנקודה מסוימת.

שאלה: לפני שאני מתחיל ליסוע לקבר רחל אני קודם כל צריך להסתכל במפה, כדי להבין מה הדרך, ועל ידי זסה אני יכול אח"כ גם ליסוע לשם בפועל. נראה לי שגם האר"י התחיל מזה שהיה לו מפה, ואז הוא נכנס פנימה, לתוך המפה שלו, לתוך המציאות. מסתמא כשאני בא ללמוד אותו גם אני אמור לעשות ככה, אני לא יכול פתאום להיכנס ולראות מה קורה שם.

הרב: נניח שאתה רואה עכשיו הדמיה בזום, אתה רואה מישהו שעושה לך הדמיה שרואים בהתחלה איזה עיר גדולה, ואחרי זה מתמקדים על איזה בית, ואחרי זה נכנסים לתוך הבית, ואז רואים חדר, ואז מוצאים קופסה בתוך החדר, ואז רואים מה קורה בתוך הקופסה הזאת.

אח"כ אתה רוצה לתאר את מה שראית אתה אומר כך: בהתחלה הייתה התמונה הזאת, ואחרי התמונה הזאת, ואחרי זה התמונה הזאת, ואז אתה שם על דף גדול את כל התמונות שראית, אתה אומר: זה המפה של ההדמיה. כך האר"י כתב את המפה וכך אדמו"ר הזקן מבאר אותה. את המפה הזאת של ההדמיה אי אפשר לקרוא כמו מפה רגילה. צריך להבין שיש כאן תמונה אחת שכוללת את הכל, ותמונה אחת שכוללת רק חלק מתוך התמונה ההיא, ועוד תמונה שכוללת חלק עוד יותר קטן מתוכה. ולא לקרוא את זה כמו תמונה אחת שכוללת גם את זה וגם את זה וגם את זה. כך צריך להתרגל לקרוא את האר"י.

כיצד לימוד כתבי האר"י תורם להבנת אדמו"ר הזקן

מה שאמרנו עכשיו הוא מבוא חשוב לא רק בשביל ללמוד טוב את האר"י אלא הוא טוב גם בשביל ללמוד את האדמו"ר הזקן. בדרך כלל מי שלומד רק את האר"י הוא לא לומד ככה, אלא הוא לומד כאילו יש מפה אחת, ומי שלומד רק את האדמו"ר הזקן הוא גם לא לומד כך, אלא הוא לומד כאילו אין שום מפה,²² משום שכל פעם אתה כאילו לומד נקודה אחת, וכל מה שלפני הנקודה הוא כאילו אין בשבילך, וכל מה שמתחת לנקודה, הוא או 'ש', או 'אין', או שהוא כאילו לא תופס מקום בשבילך.

שצריך בקידוש, או איזה עניין בפסח, אז מקשרים את זה לזה, אך הכל זה אותה נקודה"..." הוא אמר את זה למעליזתא.

²² שמעתי פעם אחד מהמשפיעים אומר: "חושבים שכאשר האדמו"רים היו בפסח הם דיברו על עניינים של פסח, וכשהיו בראש השנה הם דיברו על עניינים של ראש השנה. אבל באמת הכל אצלם אותו דבר, יש נפש בהמית ונפש אלוקית, ואם יש איזה עניין

מה מעצבן במה שאני אומר? אם זה כך אז אמנם זה מאוד מקרב את מה שהאר"י אומר למה שכתוב בחסידות, אבל זה יוצא כמו שהרבה מרגישים כאשר הם לומדים חסידות, שזה לא משנה על איזה מושגים אתה מדבר תמיד זה יהיה אותו דבר, אין-סוף וסוף, ובעצם לא אמרת כלום. אך כשיש לך מפה, אז אתה אומר הנה, זה פה, זה שם, זה מסודר.

אך לפי איך שאני מבין, כך האדמו"ר הזקן קרא את האר"י,²³ וממילא הוא גם כתב אותו ככה, ולכן הוא כתב בכזה פשטות עד שהוא אפילו לא טורח להסביר את עצמו איך זה מסתדר עם כל המפה, מבחינתו זה ברור שכאשר אנו נמצאים בנקודה מסויימת במפה אז אנחנו נמצאים רק בה, וכל מה שמהצד הזה הוא כלול בנקודה אחת וכל מה שהצד הזה הוא כלול בנקודה אחרת.²⁴

מסתכלים ככה? בזה המאמרים עוסקים, כל מאמר בפני עצמו, אבל בגדול, ההסתכלות הזאת על כל סדר השתלשלות כמו זום, זה דבר שמאוד עוזר לצייר נכון את הציור של האר"י, ציור שיש מתוך הספירות, שזה כל הזמן ציור על ציור על ציור.

²⁴ כמו שעבור מי שנמצא בארץ ישראל כל חוץ לארץ נחשב כנקודה אחת, זה לא משנה אם זה רוסיה או אמריקה, הכל זה חוץ לארץ.

²³ לפעמים האר"י כן כותב שהיחס בין דבר לדבר הוא בפרופורציות כמו במפה ולפעמים היחס הוא יחס של אין. גם אצל האדמו"ר הזקן זה כך. כמו שפה הוא אומר שהמעבר מהחכמה לכל הספירות נחשב מעבר של יש מיש ולא יש מאין, ובמקומות אחרים הוא אומר ששכל ומידות זה כבר יש מאין. אז לפעמים הוא יכתוב ככה, ולפעמים הוא יכתוב ככה, וזה עצמו תלוי איך אתה מסתכל, האם אתה מסתכל על זה כמו זום, שזה הסתכלות אחת, או שאתה מסתכל על זה כמו מפה, שכוללת את שניהם, ואז יש פרופורציות. מתי מסתכלים ככה ומתי

פתח אליהו (2)

בשיעורים האחרונים התחלנו ללמוד את מאמר ד"ה "פתח אליהו". את השיעור הראשון פרסמנו בגליון מס' 68 (פרשת וירא), ולאחר הפסקה של שבת אחת אנחנו חוזרים לפרסם את שאר השיעורים בע"ה. השיעור הראשון עסק בשני הפסקאות הראשונות של המאמר, ונציין כאן שבשנה שעברה הבאנו כאן (בגליון 22, פרשת וירא תשפ"ה) סיכום שיעור על הפסקה הראשונה במאמר, מומלץ ללמוד גם אותו על מנת להשלים את התמונה. כעת אנו מגישים לפניכם את חלקו הראשון של השיעור השני, בו נלמדה הפסקה השלישית במאמר.

בפעם הקודמת (נדפס בגליון 68) למדנו שהיחס בין ה'תיקונים' (הספירות בנמשל) לבין הנפש (הקב"ה כפי שהוא לעצמו בנמשל) הוא מאוד רחוק, והוא הרבה יותר רחוק מאשר היחס בין הלבושים (במחשבה דבור ומעשה בנמשל) לבין הגוף (הספירות כפי שהם ביחס ללבושים²⁵ בנמשל).

כאן אדמו"ר הזקן ימשיך להסביר את זה, דרך ההבדל שיש בין האצילות (ששם הספירות, דהיינו התיקונים) לבין מה שלמעלה מהאצילות (אור אין-סוף וכו') שהוא מרחק מאוד מאוד גדול, לעומת ההבדל שיש בין עולמות בריאה-יצירה-עשיה (שהם מקבילים למחשבה-דבור-ומעשה, דהיינו ללבושים) לבין עולם האצילות (ששם הספירות כנ"ל) שהמרחק הוא יותר קרוב.

²⁵ כמו שהארכנו בפעם הקודמת על שתי צורות ההסתכלות על הספירות שיש בפתח אליהו.

1. ההפרש בין עולם האצילות לעולמות ב"ע

"וזהו אנת הוא חד ולא בחושבן, שאינו נמנה בכלל הי"ס" (קאי) על כתר - עליון²⁷ הממוצע בין המאציל לנאצלים²⁸, שאין ערוך אליו כלל. כי התהוות חכמה מהכתר היא מאין ממש, ולא כסדר השתלשלות שהן בחי' התהוות יש מיש בו".²⁹

והנה בכל העולמות אבי"ע יש בחי' כתר הממוצע. כי מלכות דאצילות נעשה כתר לבריאה, ומלכות דבריאה כתר ליצירה.

אך ההפרש בין כתר דאצילות לכתר שבכל העולמות, כי התהוות אצילות הוא ע"י צמצום אור א"ס להיות מקום פנוי וחלל ממש בו, והתהוות ב"ע היינו ע"י פרסא המפסיק בין אצי' לבריאה ובין בריאה ליצירה בו, ולא מקום פנוי".

אדמו"ר הזקן רוצה להגיד כאן שההפרש בין עולם האצילות לבין עולמות ב"ע הוא הרבה יותר קטן מאשר ההפרש בין עולם האצילות לבין הכתר שלמעלה ממנו, כי "התהוות אצילות הוא ע"י צמצום אור א"ס להיות מקום פנוי וחלל", ולעומת זאת התהוות ב"ע הוא ע"י פרסא ולא ע"י מקור פ".³⁰

האצילות. הרי לפני שמתחיל עולם האצילות (לפני ה"כתר עליון" שמדובר כאן) יש עוד עולמות, יש עולם הנקודים ולפני יש את עולם העקודים ולפני כן יש את א"ק ולפני כן יש את הקו (וגם האדמו"ר הזקן בעצמו ידע שזה כתוב באר"י, שהרי בדרושים שבפרשות הקודמות הוא דיבר על העולמות האלה...), א"כ ההפרש שהוא כותב כאן שיש בין האצילות לבין מה שלמעלה מהאצילות הוא בעצם ההפרש שיש בין האור אין-סוף לבין הקו ולא בין מה שמעל עולם האצילות לבין עולם האצילות, אז איך אדמו"ר הזקן כולל את כל מה שלפני האצילות בנקודה אחת וזה בכלל לא מפריע לו (אמנם בסוגריים שבסוף הפסקא הבאה הוא מתייחס לזה, אבל הוא לא מסביר שם, חוץ מזה שעדיין קשה למה הוא מדבר בצורה כזאת ולמה הוא מדלג על זה ככזאת קלות).

בשביל להסביר את העניין הזה צריך להבין שאדמו"ר הזקן לא למד את האר"י כמו מפה אחת שטחית, אלא כפי שהארכנו קודם (נערך כמאמר בפני עצמו, "אופן ציור סדר ההשתלשלות לפי האדמו"ר הזקן" בגליון

²⁶ וכן מבואר בסידור עם דא"ח שער הלג בעומר באריכות, עה"פ "אתה הצבת גבולות ארץ". ועד"ז גם בלקו"ת (לאדה"ז) פרשת ואתחנן בד"ה "ענין אחד ואהבת".

²⁷ ראה לקו"ת תזריע כא, א.

²⁸ כל עולם האצילות הוא נקרא נאצלים, והכוונה שהוא מפריד בין המאציל לבין עולם האצילות. וכן מבואר בע"ח שער דרושי אבי"ע פרק ד. וראה באגה"ק יז בלקו"ת שה"ש ז, ד ואילך.

²⁹ ככה גם בתניא באגרת הקודש (כ') הוא מביא באריכות.

³⁰ מה שכתוב כאן הוא דוגמא יפהפיה למשהו ש'מעצבן' כל אחד שלומד קבלה. מי שרגיל ללמוד את האר"י ואוהב שיש לו סדר, לא מסתדר בכלל עם מה שאדמו"ר הזקן אומר כאן. ולמה? כי מי שלומד קבלה יודע שכשהאר"י מדבר על מקום פנוי, המקור"פ לא בא להבדיל בין מה שלפני האצילות לבין

כלומר, כדי שמהאור אין-סוף אני אגיע אל עולם האצילות, אני צריך שיהיה "חלל ומקום פנוי"; לעומת זאת, כשאני צריך מהאצילות להגיע לבי"ע, מספיק שיהיה פרסא, שיהיה איזה מסך מבדיל.

למה חשוב לאדמו"ר הזקן להגיד שיש את ההבדל הזה בין אצילות לבי"ע? כי הוא רוצה להסביר למה הספירות האלה (של אצילות) נקראים "תיקונין", לעומת מה שקורה בבי"ע שכבר נקרא "לבושים".

הוא מסביר שעל מנת שלנפש יהיו "תיקונים" צריך שיהיה קודם "צמצום ומקום פנוי", אך על מנת של"גופים" יהיו "לבושים" לא צריך "צמצום" אלא רק "פרסא".

רק כדי להשלים את התמונה, שהוא יאריך בה בהמשך (ובע"ה נראה בפעמים הבאות), נגיד בקצרה שהוא בעצם בא לומר כאן שכשהעניין של הספירות זה להתגלות בעולמות ב"ע אז יש פרסא והספירות נקראים "גופים לגבי לבושים", וכשהספירות הם ביחס לעצמות הם נקראים "תיקונים" (וכמו שהסברנו באופן מאוד כללי בשיעור הקודם).

1. אור אין-סוף

קודם אדמו"ר הזקן אמר שההפרש בין עולם האצילות לעולמות ב"ע הוא שעולם האצילות מתהווה ע"י מקום פנוי, ואילו עולמות ב"ע מתהווים ע"י "פרסא", כאן כדי להסביר את ההפרש הזה הוא מסביר עכשיו מה ההבדל בין הפרסא לבין המקום הפנוי.

וההפרש שבין "פרסא" ל"מקום פנוי" יובן בהקדם עניין הצמצום באור אין סוף.

בשביל להסביר את ההפרש בין הפרסא למקום הפנוי, הוא קודם כל מסביר מהו "הצמצום באור אין-סוף" שגרם למקום הפנוי. אך על מנת להסביר מהו "הצמצום באור

ואנחנו מדברים רק על איפה שאנחנו עכשיו, וכל מה שהיה מקודם נכלל בנקודה אחת, וכל מה שייגע אח"כ נכלל בנקודה אחרת. אפשר לחשוב שבגלל שזה לא מפה אחת אז זה יוצא לא מסודר, שבכל פעם הוא מסדר את זה אחרת. אבל אם קוראים אותו ביחד עם כתבי האר"י רואים כמה שזה מובנה טוב, ואדרבה, כך מבינים נכון את הפרופורציות שצריכות להיות. כאן הוא רוצה להגיד שיש הבדל בין האופן שמגיעים מלמעלה מהאצילות אל האצילות לבין האופן שמגיעים מהאצילות אל ב"ע.

זה, הוא למד את האר"י כמו ב'זום' (שיש תמונה אחת מאוד כללית, ואח"כ לוקחים נקודה אחת מתוך אותה תמונה ומתמקדים רק בה עד שהיא 'תופסת את כל המסך', ולאחר מכן לוקחים נקודה מתוכה ומתמקדים רק בה, וכן על זה הדרך). ממילא כשאדמו"ר הזקן מדבר עכשיו על עולם האצילות צריך לשים לב איך הגענו לשם, היה בהתחלה אור אין-סוף, ואחרי זה יש צמצום, ואחרי זה קו וחוט ואחרי זה עיגולים ויושר ואחרי זה א"ק ואחרי זה האורות היוצאים מא"ק, עקודים נקודים ועכשיו הגענו לאצילות, עכשיו אנחנו נמצאים פה,

אין-סוף" הוא קודם כל מסביר משהו חשוב על אור אין-סוף, כעת נלמד את הסברו על האור-אין-סוף, ובפעם הבאה בע"ה נלמד את הסברו על הצמצום:

כי הנה, "אור אין סוף" היינו אור וגילוי להיות איזה התפשטות והתהוות מקור וחיות. ואור אין סוף שבעצמותו, היינו בחינה זו, שיש בו אור להיות מאיר ומתפשט להיות ולהחיות. וזהו "קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד", דהיינו "הוא" אין סוף בעצמו (פרקי דר' אליעזר פרק ג'), ו"שמו" הוא אור אין סוף שבעצמותו,³¹ שהוא רק בחינת שמו, שהוא בחינת הגילוי, דהיינו מה שיכול להיות להתגלות ולהתפשט.

כמו זיו השמש מהשמש, שהזיו הוא האור שיש בשמש להאיר על הארץ, והשמש עצמו היינו גוף השמש עצמו. והנה האור היוצא מהשמש נק' בשם אור, כמו שכתוב "ויקרא אלקים לאור יום", שהיום נק' אור ע"ש התפשטות האור והזיו מה שמאיר ביום. משא"כ עצמיות השמש נקרא מאור, וכמו"ש "את שני המארת הגדלים" כו'. וכך הוא באור א"ס, שהאור נקרא הגילוי שמתפשט ממנו התהוות האור וחיות כו', וא"ס בעצמו הוא בחי' המאור שהוא מקור האור וממנו נמשך האור.

המשפטים פה קשים להבנה. "אור אין סוף" היינו אור וגילוי להיות איזה התפשטות והתהוות מקור וחיות, ואור אין סוף שבעצמותו, היינו בחינה זו, שיש בו אור להיות מאיר ומתפשט להיות ולהחיות". אז זה אותו דבר או שזה שני דברים שונים? אח"כ הוא מאריך על "זיו השמש" וה"שמש", מה זה שם האור אין-סוף? זה השמש? לא, הוא אומר שהשמש היא האין-סוף בעצמו, היא לא האור אלא היא המאור. האור אין-סוף הוא מה שיוצא מהשמש? גם לא, הוא אומר שהאור אין-סוף הוא רק "מה שיכול להיות להתגלות ולהתפשט", זה נקרא "אור אין-סוף", לא מה שכבר יצא להתגלות ולהתפשט.

אדה"ז כותב כאן שעל זה נאמר "קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד". כשאומרים "היה הוא ושמו בלבד" בד"כ מתכוונים להגיד שהיה אותו (שזה הוא, העצמות) והיה את האור שלו (שזה שמו), ההסבר הזה הוא נכון, אבל אדמו"ר הזקן הרבה פעמים רוצה להגיד משהו כמעט הפוך מזה (ראה לדוגמא בליקוטי תורה בתחילת פרשת ואתחנן).

³¹ בספרים הנדפסים יש כאן נקודה, אך זה לא המקום הנכון לשים אותה, זה ממש באמצע המשפט.

הוא אומר שכיון שזה רק "הוא ושמו בלבד" ממילא יוצא שיש רק אותו, משום שכאשר אדם נמצא לבד הוא לא צריך את השם שלו, השם נועד רק לזולתו, אך מכיוון שרק הוא נמצא כאן ממילא השם שלו לא נצרך בכלל, אין מי שיקרא לו בשמו, לכן זה בעצם רק "הוא בלבד". זו הגדרה מאוד פשוטה, שהרבה פעמים לא שמים לב אליה והיא חשובה קצת כדי להבין את מה שכתוב פה. כאשר שמים לב שאפשר להגיד ש"הוא ושמו" זה לשני הכיוונים כמו שאמרנו זה מאוד עוזר להבין את מה שכתוב כאן, בשורות הקצרות שיש כאן הוא בעצם מתכוון לשתי המשמעויות ביחד.

אנחנו רגילים לצייר שיש אותו בעצמו ויש את ההתפשטות שלו (שהיא אור אין סוף), אבל הוא לא רוצה שנצייר את זה לגמרי כך, זה לא בדיוק מה שהוא אומר פה. הוא אומר פה שיש את "השמש עצמו, היינו גוף השמש עצמו", עכשיו, האם יש גם אור בתוך "גוף השמש בעצמו"? בתניא, בשער היחוד והאמונה וגם בכל מיני מאמרים אחרים מבואר שאין דבר כזה אור בתוך השמש, כי לפני שהוא יצא מהשמש אין לו שום משמעות, אלא הכל שם זה רק "גוף השמש בעצמו". א"כ להגיד "אור אין סוף" זה כמו להגיד "שמש", אבל לא אומרים "שמש", כי עצם זה שאני אומר "שמש" זה בעצמו אומר שזה כאילו כמו אור שמאיר, לכן אומרים "אור אין-סוף", שהוא בעצם מה שיש בתוך השמש את היכולת שיהיה אור, את הפוטנציאל להאיר.³² כשמדייקים במילים רואים כמו שאני אומר, שהוא רוצה להגיד שאור אין-סוף הוא כאילו משהו באמצע, מצד אחד זה לא האור שיצא מהשמש ומצד שני זה גם לא ממש השמש בעצמה, אחרת אי אפשר לקרוא את זה.

ניתן לזה דוגמא יפה מהפסוקים בפרשת בראשית שמדברים על האור: כתוב (בראשית א, ג-ה) "ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור: וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל אלקים בין האור ובין החשך: ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד".

באופן פשוט גם לפני שהקב"ה אמר "יהי אור" היה כבר חושך, שהרי לפני כן כתוב (שם פסוק ב) "וְהָאֲרֶץ הָיְתָה תֹהוֹ וָבֹהוּ וְחָשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם", אבל איפה החושך היה? הוא היה רק פה בארץ למטה "על פני תהום", זאת אומרת שבשמים לא היה חושך,

³² וראה במה שנתבאר בגליון הקודם (69) במאמר "אור אין-סוף - קדמון או התחדש".

אז מה היה בשמים? בשמים היה אור אבל לא קוראים לזה אור.³³, למרות שזה באמת הכי אור שיש.

חזרה להיות "תהו ובהו", והשמים חזרו להיות בלי אור, משמע שבשמים אמור להיות אור אבל אין שם אור.

³³ גם בירמיהו נראה כך, כתוב (ירמיהו ד, כג) "ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו, ואל השמים ואין אורם", כלומר הוא ראה שהארץ

מצוות כיבוד הורים (4)

בפעמים הקודמות ראינו שמצוות כיבוד הורים פירושה שעל האדם לייקר את הוריו על כך שהם הולידו אותו ורוצים ושמחים בו, ועל ידי זה הוא יכול לחוש שהחיים שלו יקרים בעיני ההורים ובעיני ה'.

בפעם הזאת נראה שכחלק ממצוות כיבוד הורים על האדם לזקוף את ההישגים וההצלחות שלו בימי חייו לכך שההורים שלו גידלו וחינכו אותו ורוצים ושמחים בו, ועל ידי זה ההצלחות בחיים לא יגרמו לו לחוש שהוא נמצא בתחרות של 'מי הכי מוצלח'. בכך נסיים את הפרק על כיבוד הורים, ובפעם הבאה נעבור בעזרת ה' למצוות מורא מההורים.

פרק ראשון: שימת לב לכך שההורים וה' רוצים את האדם (5)

שמעוני בשביל אבא

כתוב בשולחן ערוך:

היה צריך על שום דבר בעיר, ויודע שישלימו חפצו בשביל אביו, אף על פי שידוע שגם כן יעשו בשבילו, לא יאמר: "עשו לי דבר פלוני בשבילי", אלא יאמר: "עשו בשביל אבא", כדי לתלות הכבוד באביו³⁴.

הרמב"ם מרחיב יותר בהלכה הזו, וכותב:

וחייב לכבדו בשאר דרכיו: בשעת עשיית משאו ומתנו ועשיית חפציו. כיצד? הנשמע בדבר אביו למקום, לא יאמר מהרוני בשביל עצמי פטרוני בשביל עצמי, אלא מהרוני בשביל אבא פטרוני בשביל אבא. וכן כל כיוצא בזה – לעולם יכלול בכלל דבריו שהוא חושש בכבוד אביו ושמתיירא ממנו³⁵.

הרמב"ם מסביר שההלכה הזו לא מדברת רק על מקרה מסויים, אלא אומרת שכבוד הורים צריך להדריך את האדם בכל "שאר דרכיו, בשעת עשיית משאו ומתנו ועשיית חפציו... לעולם יכלול בכלל דבריו שהוא חושש בכבוד אביו ושמתיירא ממנו".

³⁵ ממרים ו, ד.

³⁴ יורה דעה רמ, ו.

כאשר לאדם יש הצלחות בחיים והוא תולה את ההצלחות בהוריו, הוא מקיים בכך מצוות כיבוד הורים. הוריו הם אלו שהולידו אותו, והם אלו שרוצים אותו, ובזכות הוריו שרוצים בו ושמחים בהצלחתו הוא מצליח. גם אם האדם מוצלח יותר מהוריו, אבל הוא חש שההצלחה שלו היא בזכות הוריו, הוא מקיים בכך מצוות כיבוד הורים. לכן אומר השולחן ערוך שגם אם האדם יודע שיעשו את הבקשה בשבילו, עליו לבקש בזכות אביו, על מנת לתלות הכבוד באביו.

כאשר האדם זוקף את ההצלחות להוריו – קל להוריו לשמוח בו ובהצלחות שלו. כמובן, גם כאשר האדם לא זוקף את ההצלחות להוריו ההורים שמחים בהצלחותיו, אבל יותר קשה להם להביע את השמחה הזו. ראשית, בצורה פשוטה, ככל שהבן פחות משתף את הוריו בהצלחות שלו, כך ההורים פחות יכולים לשמוח בהם. אבל הסיבה העיקרית היא שההורים מרגישים שאם הם יביעו יותר מדי את שמחתם בבן ובהצלחות שלו, הבן ירגיש כאילו הם מנסים לזקוף לעצמם את הצלחותיו. כאילו הוא הצליח בזכות גידולם ובזכות שמחתם בו. כיוון שהבן רוצה לזקוף את ההצלחות לעצמו, ההורים לא רוצים 'לגנוב לו את ההצגה', ולא מביעים את שמחתם בו ובהצלחותיו.

שני הדברים הללו – זקיפת ההצלחות של הבן לזכותו של הבן, והצנעת השמחה של ההורים – גורמים לבן להרגיש שהוא עצמאי, ושהוא מצליח בזכות עצמו ולא בזכות הוריו. אמנם הוריו הולידו אותו ואף גידלו אותו בהיותו צעיר, אבל ההצלחות שלו בתור אדם מבוגר שייכות לו בלבד. התחושה הזו גורמת לאדם לנסות להוכיח את עצמו – להראות שהוא באמת עצמאי, ובאמת יכול ומוצלח.

לעומת זאת, כאשר ההורים שותפים בהצלחות של האדם ושמחים בהם, האדם מרגיש שמה שהוא עושה הוא טבעי לו ומתבקש. הוא לא המציא את מה שהוא עושה, אלא הוא ממשיך את מה שההורים שלו שתלו בתוכו, ועל כן הוא לא חש צורך להוכיח את עצמו. בצורה כזו האדם חי בצורה בריאה יותר, ומתקיים בו הפסוק "כבד את אביך ואת אמך למען יאריךון ימך"³⁶, וכפי שכבר נכתב ש"יאריךון" זה גם מלשון רפואה.

ופחות רדיפת כבוד, כיוון שהוא לא צריך להוכיח את עצמו, וממילא מאריךין ימיו.

³⁶ שהרי "הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם" (אבות ד, כא), ואדם שמכבד את הוריו חי עם פחות קנאה

שו"ת בעבודת ה' בישיבת דורשי יחודך

בנימוקי הרב יצחק מינצבורג שליט"א

שאלה: עין טובה מול עין ביקורתית – על עצמי, על עצמנו, ועל המצב בכלל. לעיתים יש בי נטייה להסתכל על עצמי בעין ביקורתית, לראות בעיקר את מה שאני לא טוב בו. לדוגמה, בשבת האחרונה יכולתי לנאום שלוש דקות על כך שהשבתות בדורשי הן סתמיות וחסרות משמעות – ויחד עם זאת, גם לטעון שהן כן נותנות משהו. שתי ההסתכלויות נכונות. השאלה היא: איפה אני בוחר לשים את המבט ואת הדגש? הרי כל אחד יכול לומר "לא למדתי כלום", ובאותה מידה גם לומר "למדתי בכל זאת משהו".

התשובה הפשוטה: העיקר הוא מבחן התוצאה

תשובה: כשאומרים עין ביקורתית ועין טובה, הכי פשוט להגיד שמבחן התוצאה הוא העיקר. בסופו של דבר, העיקר הוא לא עצם הבחירה בעין טובה או בעין ביקורתית, אלא מה התוצאה שלה.

אם אני מסתכל על עצמי בעין ביקורתית וזה מוביל לרגשות אשמה, עצבות או ייאוש – זו הסתכלות לא טובה. אבל אם אותה ביקורת גורמת לי להתעורר, לקחת אחריות ולתפוס את עצמי בידים – זו ביקורת נכונה ומקדמת.

באותה מידה, גם עין טובה: אם היא מחזקת אותי ומקדמת אותי – מצוין. אבל אם היא משאירה אותי במקום, בלי תנועה ובלי שינוי – זו בעיה.

כך גם ביחס לאחרים: אם ביקורת שאני נותן מקדמת אותם – זה טוב. אבל אם היא גורמת לי לשנוא, לקלל או להרגיש שאני יותר מהם – זו הסתכלות פסולה. ולעומת זאת, עין טובה כלפי אחרים – אם היא נותנת לגיטימציה לדברים לא טובים ומחלישה אותי, זה

לא נכון. אבל אם היא מחברת אותי אליהם, מרוממת אותם ומעצימה את הקשר – זו עין טובה אמיתית.

הבעיה בתשובה הפשוטה

א"כ לכאורה, ההגדרה כאן מאוד פשוטה: להסתכל על פי מבחן התוצאה. אבל זו לא תשובה מספקת.

מדוע? כי כשאני אומר זאת, אני יוצא מנקודת הנחה שאני יודע מה באמת מקדם אותי ומה לא. אם הייתי יודע – ממילא הייתי יכול להחליט האם נכון לגשת בעין טובה או בעין ביקורתית. אלא שבפועל, פעמים רבות אינני יודע. כדי לברר מה נכון ומה לא נכון, אני נדרש לעבודה פנימית על עצמי.

במיוחד כאשר מטרתי אינה רק להתקדם במובן החיצוני, אלא לצאת מעצמי, להרגיש שאני יהודי – חלק אלוך ממעל, נכלל בה'. ממילא אני מאבד את היכולת להגדיר בקלות מהי התקדמות ומהי נסיגה.

לכן, ההגדרה של עין טובה או ביקורתית על פי התוצאה היא נכונה – אך חלקית. היא טובה כאשר אני מסתכל באופן חיצוני ושימושי, כאבן בוחן פשוטה. אבל לעיתים עין טובה כלפי עצמי נדמית כמקדמת, ובפנים היא דווקא מסיגה אותי לאחור. כי עצם השאלה "מהי התקדמות" – היא עצמה בעייתית.

לדוגמה: אני חושב שאם אהיה שמח – זו התקדמות. ואז אני מתיר לעצמי לזלזל באחרים, לדרוך עליהם, להתגאות. כך אני מתבלבל בין מה שמקדם אותי באמת לבין מה שמחליש אותי. במצב כזה אני חייב עין ביקורתית כדי לברר מהי התקדמות אמיתית. אחרת אני עלול להישאר בעיוות.

ומה יוצא לנו בינתיים? שבעצם איננו יודעים מה לעשות... רק סיבכנו את השאלה עוד יותר.

לקבל מאחרים

כדי לעזור לעצמנו להבין, כדאי להתחיל בפשטות: לבדוק באופן פרקטי אם משהו יעיל או לא יעיל. זהו המדד הבסיסי.

אבל כאשר אדם רוצה לדעת אם הדבר באמת טוב או לא, עליו לעבוד עם הראש ולבדוק באמת מה יותר יעיל, הרבה פעמים מה שהיה נראה לך קודם שהוא טוב לך, מתגלה כפחות טוב כאשר אתה מסדר את הראש. צריך לחשוב טוב טוב מה יותר צודק.

כאשר האדם רוצה לבדוק טוב מה באמת מוטל עליו, אז הוא צריך להיות עם המון ביקורת על עצמו, וגם עם המון תחושה שיש לי נפש אלקית ונפש בהמית. צריך להסתכל איך הצדיקים רואים את הדברים, איך החסידות מדריכה, וגם מה החברים אומרים – כאשר אני מתווכח עם חבר אם זה נכון או לא נכון אני צריך לחשוב מה הוא אומר לי.

רוצה להעמיק בקשר עם ה' רוצה שלימוד התורה יגע ברך?

הישיבה הגבוהה עוד יוסף חי

עמיק. חי. נוצע.

בישיבה לומדים גמרא וחסידות בעיון ובקיאוח, בהשראת ובהתקשרות לצדיקים גדולי החסידות.

העמקה בתורת החסידות הופכת את הקשר עם ה' בכלל ואת הלימוד בפרט למאירים יותר, חיים יותר וקרובים לה'.

צורת הלימוד בישיבה, היא באופן שהתורה הקדושה -נגלה וחסידות- יורדת ומתיישבת בנפש, ע"י לימוד טוב, שמחה של תורה והתוועדויות חברים.

מחכים לך!

לחיאום שבויש :

אלישע - 055-9108545

להתייעצות:

הרב יוסי - 052-6071267

בראשות הרב יצחק גינזבורג שליט"א

